

ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»

ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА

Кафедра правознавства
та фінансів

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Надія МЯКУШКО
« 29 » серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ПІВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Державне (конституційне) право
зарубіжних країн

освітня програма (цифр і назва навчальної дисципліни) **Право**
освітнього рівня (назва освітньої програми) **перший (бакалаврський)**
галузь знань (назва освітнього рівня) **08 «Право»**
Спеціальність(ності) (цифра і назва галузі знань) **081 «Право»**
Спеціалізація(ї) (цифра і назва спеціальності(створ)
Обсяг, кредитів: (обсяг спеціалізації) **3**
Форма підсумкового контролю: **Іспит**

Робоча програма Державне (конституційне) право зарубіжних країн для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Право» спеціальності 081 Право. Полтава: ППЕН, 2023. 57 с.

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, навчально-виховний підрозділ, кафедру / циклову комісію, наукові ступені та вчені звання)

Товста Світлана Петрівна – старший викладач кафедри правознавства та фінансів

Викладачі: (вказати всіх викладачів, які працюють за даною програмою, їхні посади, навчально-виховний підрозділ, кафедру / циклову комісію, наукові ступені та вчені звання)

Товста Світлана Петрівна, старший викладач кафедри правознавства та фінансів

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри правознавства та фінансів 28 серпня 2023 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри

(підпис)

Руслан БАСЕНКО
(прізвище та ініціали)

28 серпня 2023 року

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної / наукової) програми (керівником проектної групи)

Право

(назва освітньої програми)

Гарант освітньої (професійної / наукової) програми (керівник проектної групи)

(підпис)

Тетяна КОЛОТІЛОВА
(прізвище та ініціали)

28 серпня 2023 року

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	2023 / 2024	20 / 20	20 / 20	20 / 20
Дата засідання кафедри / циклової комісії				
№ протоколу				
Підпис завідувача кафедри / голови циклової комісії				

Матеріали до курсу розміщені на сайті Інтернет-підтримки навчального процесу <http://vo.ukraine.edu.ua/> за _____ адресою: <https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=6588>.

(вказати адресу)

Робочу програму перевірено
«28» 08 2023 року

Перший заступник директора

(підпис)

Роман ШАРАВАРА
(прізвище та ініціали)

Зміст

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	
2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	
3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ.....	
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	
4.1. Анотація дисципліни.....	
4.2. Структура навчальної дисципліни.....	
4.2.1. Тематичний план.....	
4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни.....	
4.3. Форми організації занять.....	
4.3.1. Теми семінарських занять.....	
4.3.2. Теми практичних занять.....	
4.3.3. Теми лабораторних занять.....	
4.3.4. Індивідуальні завдання.....	
4.3.5. Індивідуальна навчально-дослідна робота.....	
4.3.6. Теми самостійної роботи студентів.....	
5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	
5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.....	
5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально- пізнавальної діяльності.....	
5.3. Інклюзивні методи навчання.....	
6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	
6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.....	
6.2. Система оцінювання роботи студентів/аспірантів упродовж семестру.....	
6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS.....	
6.4. Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS.....	
6.5. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS.....	
6.6. Розподіл балів, які отримують студенти.....	
6.7. Орієнтовний перелік питань до екзамену (заліку).....	

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....

- 7.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю.....
- 7.2. Глосарій (термінологічний словник).....
- 7.3. Рекомендована література.....
- 7.4. Інформаційні ресурси.....

8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....**1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь / освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальний обсяг кредитів – 3	Галузь знань <u>08 Право</u> (шифр і назва)	Вид дисципліни <u>обовязкова</u> (обов'язкова чи за вибором студента)	
	Спеціальність <u>081 Право</u> (шифр і назва)	Цикл підготовки професійний <u>професійний</u> (загальний чи професійний)	
Модулів – 2	Спеціалізація (назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)	Мова викладання, навчання та оцінювання: <u>українська</u> (назва)	Семестр	
Загальний обсяг годин – 90		5-й	5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4,5	Освітній ступінь / освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		40 год.	62 год.
Індивідуальні завдання: 20 год.			
Вид семестрового контролю: ІСПИТ			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – **1:1,5**

для заочної форми навчання – **1:10**

2. Мета та завдання початкової дисципліни

Мета: Вивчення державного (конституційного) права зарубіжних країн – важливий напрямок юридичної освіти, який має три основні мети: загальноосвітню, правознавчу і практичну.

Загальноосвітнє значення державного (конституційного) права зарубіжних країн пов'язане з необхідністю підвищення загального рівня правової культури студентів – майбутніх юристів. Правознавча мета полягає у поглибленні теоретичних знань про моделі правового регулювання статусу особистості, засад суспільного ладу, форми держави. Практична роль курсу обумовлена вивченням позитивних і негативних рис, які є властивими конституційно-правовим і політичним інститутам різних країн. Знання зарубіжної конституційної теорії та досвіду сприятиме кращому розумінню існуючих в Україні конституційно-правових інститутів і проблем, пов'язаних з їхнім функціонуванням, а також удосконаленню національного законодавства.

Предметом державного (конституційного) права зарубіжних країн є державне право конкретних країн або, іншими словами, національні державно-правові системи, які вивчаються як в аналітичному, так і в синтетичному плані.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У навчальній дисципліні розкриваються питання зарубіжного досвіду конституційно-правового регулювання політичної та економічної системи, соціальної й духовної сфери життя суспільства, конституційно-правового статусу людини та громадянина, конституційних засад організації та діяльності вищих органів влади та місцевого управління, особливості конституційного розвитку різних країн.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Державне (конституційне) право зарубіжних країн” студенти повинні:

– **знати** поняття і категорії конституційного права зарубіжних країн; конституційні принципи суспільного ладу; основні елементи конституційно-правового статусу людини й громадянина; конституційні засади проведення виборів, референдуму, плебісциту й здійснення народної законодавчої ініціативи; конституційні основи функціонування органів державної влади і місцевого управління; основи конституційного права США, Канади, Бразилії, Об’єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, ФРН, Французької Республіки, Італійської Республіки, Республіки Польща, Республіки Болгарія, Російської Федерації, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Азербайджанської Республіки, Японії, КНР, Ізраїлю, Об’єднаних Арабських Еміратів;

– **вміти** користуватися отриманими знаннями щодо основ конституційного ладу зарубіжних країн і термінологічним інструментарієм; самостійно орієнтуватися в системі конституційного законодавства, регламентуючого засади суспільного ладу і становища людини; набувати навичок аналізу та коментування конституційно-правових норм; застосовувати набуті знання й уміння на практиці; прогнозувати тенденції конституційно-правового розвитку зарубіжних країн.

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми»

	ЗК 1	ЗК 2	ЗК 3	ЗК 4	ЗК 5	ЗК 6	ЗК 7	ЗК 8	ЗК 9
ОК і	+	+	+	+		+	+	+	+
	ЗК 10	ЗК 11	ЗК 12	ЗК 13	ЗК 14	ЗК 15			
ОК і	+	+	+	+	+	+			

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми»

	СК 1	СК 2	СК 3	СК 4	СК 5	СК 6	СК 7	СК 8	СК 9
ОК	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	СК 10	СК 11	СК 12	СК 13	СК 14	СК 15	СК 16		
ОК	+	+	+	+	+	+	+		

Рядок дисципліни в «Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми»

	ПРН 1	ПРН 2	ПРН 3	ПРН-4	ПРН-5	ПРН-6
ОК і	1,2,3,4,5,6	7,8,9	12,13	14,15	18,19,20	21,22,23

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» призначена для вивчення студентами, які отримують правову освіту освітнього рівня «Бакалавр».

«Державне (конституційне) право зарубіжних країн» є нормативною дисципліною циклу професійно-практичної підготовки.

Метою навчальної дисципліни є надання теоретичних і прикладних знань про розвиток конституційно-правового регулювання суспільних відносин в зарубіжних країнах; висвітлення головних елементів конституційно-правового статусу особи в зарубіжних країнах; формування цілісного уявлення про конституційні інститути безпосередньої і представницької демократії в зарубіжних країнах; ознайомлення студентів з особливостями основ конституційного права країн американського континенту, держав-членів Європейського Союзу і СНД, держав Азії й Близького Сходу. Державне (конституційне) право зарубіжних країн має важливе значення для підготовки юристів, оскільки сприяє розширенню загального та професійного світогляду, допомагає оволодіти методикою проведення порівняльно-правового аналізу основ конституційного ладу зарубіжних країн, розуміти особливості конституційних гарантій реалізації прав і свобод людини, конституційно-правового регулювання повноважень органів та посадових осіб вищих органів державної влади і місцевого управління в різних країнах світу.

Змістовий модуль 1.

Засади конституційного ладу зарубіжних країн. Основи конституційного права країн американського континенту. Основи конституційного права держав-членів Європейського Союзу

1. Конституційно-правове регулювання суспільного ладу в зарубіжних країнах

Конституційно-правові засади політичної системи: інституціональний й функціональний аспекти. Різноманітність форм сучасної держави та їх загальна характеристика. Конституційно-правове регулювання референдуму, плебісциту і народної законодавчої ініціативи в зарубіжних країнах. Конституційні принципи економічних відносин. Конституційно-правові основи соціальної й духовно-культурної сфери.

2. Конституційно-правовий інститут прав і свобод людини та громадянина в зарубіжних країнах

Становлення конституційних прав і свобод в зарубіжних країнах. Конституційні моделі регламентації статусу людини і громадянина в зарубіжних країнах. Особливості регулювання прав людини в чинних конституціях XVIII-XIX ст., нових і новітніх Основних Законах. Конституційно-правові засоби забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

3. Конституційні моделі організації й діяльності органів державної влади зарубіжних країн

Конституційно-правові засади організації, проведення виборів і визначення результатів голосування в зарубіжних країнах. Конституційно-правові засади парламенту і парламентаризму. Глава держави й уряд як конституційно-правовий інститут. Конституційний контроль в зарубіжних країнах. Місцеве управління у зарубіжних країнах.

4. Основи конституційного права США

Конституція 1787 р. Поправки. Білль про права. Конгрес. Президент. Верховний Суд. Конституційні принципи американського федералізму. Місцеві органи влади.

5. Основи конституційного права Канади

Конституція Канади. Конституційно-правовий статус особи. Глава держави. Генерал-губернатор. Парламент. Кабінет. Верховний Суд. Конституційні принципи канадського федералізму. Місцеві органи влади.

6. Основи конституційного права Бразилії Конституція Бразилії 1988 р. Конституційно-правовий статус особи. Національний конгрес. Президент. Федеральний Верховний Суд. Конституційні принципи бразильського федералізму. Місцеві органи влади.

7. Основи конституційного права Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії

Конституція Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії. Конституційно-правовий статус особи. Монарх. Парламент. Уряд. Верховний Суд Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії. Конституційно-правовий статус органів влади регіонів. Місцеві органи влади.

8. Основи конституційного права Французької Республіки Конституція Франції 1958 р.

Конституційно-правовий статус особи. Президент. Парламент. Уряд. Конституційна рада. Конституційно-правовий статус органів влади територіальних колективів. Місцеві органи влади.

9. Основи конституційного права ФРН

Конституція ФРН 1949 р. Конституційно-правовий статус особи. Бундестаг і Бундесрат. Федеральний президент. Федеральний уряд. Федеральний конституційний суд. Конституційні принципи германського федералізму. Місцеві органи влади.

10. Основи конституційного права Італійської Республіки

Конституція Італійської Республіки 1947 р. Конституційно-правовий статус особи. Парламент. Президент. Рада міністрів. Конституційний Суд. Конституційно-правовий статус органів влади регіонів. Місцеві органи влади.

11. Основи конституційного права Республіки Польща

Конституція Республіки Польща 1997 р. Конституційно-правовий статус особи. Парламент. Президент. Рада Міністрів. Конституційний Трибунал. Місцеві органи влади.

12. Основи конституційного права Республіки Болгарія

Конституція Республіки Болгарія 1991 р. Конституційно- правовий статус особи. Народні збори. Президент. Міністерська рада. Конституційний суд. Місцеві органи влади.

Змістовний модуль II

Конституційно-правові основи державного ладу країн Азії й Близького Сходу

13. Основи конституційного права Республіки Казахстан

Конституція Республіки Казахстан 1995 р. Конституційно-правовий статус особи. Президент. Парламент. Уряд. Конституційна Рада. Місцеві органи влади.

14. Основи конституційного права Азербайджанської Республіки

Конституція Азербайджанської Республіки 1995 р. Конституційно-правовий статус особи. Міллі Меджліс. Президент. Кабінет Міністрів. Конституційний Суд. Конституційний статус Нахічеванської Автономної Республіки. Місцеві органи влади.

15. Основи конституційного права Японії

Конституція Японії 1947 р. Конституційно-правовий статус особи. Імператор. Парламент. Кабінет. Верховний Суд. Місцеві органи влади.

16. Основи державного права КНР

Конституція КНР 1982 р. Конституційно-правовий статус особи. Всекитайські збори народних представників. Постійний комітет Всекитайських зборів народних представників. Голова КНР. Державна рада. Центральна військова рада. Конституційні засади національно-територіальної автономії. Місцеві органи влади.

17. Основи конституційного права Ізраїлю

Конституція Ізраїлю. Конституційно-правовий статус особи. Кнесет. Президент. Уряд. Верховний Суд. Місцеві органи влади.

18. Основи державного права Об'єднаних Арабських Еміратів

Конституція Об'єднаних Арабських Еміратів. Конституційно-правовий статус особи. Вища Рада Союзу. Президент Союзу та його заступник. Рада

Міністрів Союзу. Національна Рада Союзу. Верховний Суд Союзу.
Конституційні засади відносин Союзу й Еміратів. Місцеві органи влади.

Дисципліни, вивчення яких обов'язково передує цій дисципліні:

1. Конституційне право України.
2. Теорія держави і права.
3. Історія держави і права України.
4. Історія держави і права зарубіжних країн.

Міжпредметні зв'язки:

1. Конституційне право України.
2. Міжнародне право та право ЄС
3. Міжнародне приватне право

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми та методи контролю знань
	денна форма							заочна форма							
	Усього	аудиторна					с.р.	Усього	аудиторна					с.р.	
		у тому числі							у тому числі						
		л	сем	пр	лаб	інд			л	сем	пр	лаб	інд		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Модуль 1															
Змістовий модуль 1. Засади конституційного ладу зарубіжних країн. Основи конституційного права країн американського континенту. Основи конституційного права держав-членів Європейського Союзу															
Тема 1. Конституційно-правове регулювання суспільного ладу в зарубіжних країнах	6	1		2		1	2	5	1		0		1	3	AP: CP: IP:
Тема 2. Конституційно-правовий інститут прав і свобод людини та громадянина в зарубіжних країнах	5	1		2		1	2	5	0.5		0		1	3	AP: CP:
Тема 3. Конституційні моделі організації й діяльності органів державної влади зарубіжних країн	5	1		2		1	2	6	0.5		1		1	3	
Тема 4. Основи конституційного права США	5	1		1		1	2	6	1		1		1	3	
Тема 5. Основи конституційного права Канади	5	1		1		1	2	4	0		0		1	3	

Тема 6. Основи конституційного права Бразилії	4	1	1	1	2	4	0	0	1	3
Тема 7. Основи конституційного права Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії	4	1	1	1	2	5	0	1	1	3
Тема 8. Основи конституційного права Французької Республіки	5	1	1	1	2	4	0	0	1	3
Тема 9. Основи конституційного права ФРН	3.5	1	0.5		2	4	0	1	1	3
Тема 10. Основи конституційного права Італійської Республіки	4.5	1	0.5	1	2	4	0	0	1	3
Тема 11. Основи конституційного права Республіки Польща	4	0.5	0.5	1	1	4	0	0	1	3
Тема 12. Основи конституційного права Республіки Болгарія	4	0.5	0.5	1	1	4	0	0	1	3
Модульний контроль										
Разом за змістовим модулем 1	56	11	12	12	24	57	3	4	12	40
Змістовий модуль 2. Конституційно-правові основи державного ладу країн Азії й Близького Сходу										
Тема 13. Основи конституційного права Республіки Казахстан	5	0.5		1	3	5	0		1	4

Тема 14. Основи конституційного права Азербайджанської Республіки	5	0.5				1	3	5	0				1	4	
Тема 15. Основи конституційного права Японії	5.5	1		0.5		1	2	6	0.5				1	4	
Тема 16. Основи державного права КНР	5.5	1		0.5		1	2	6	0.5				1	4	
Тема 17. Основи конституційного права Ізраїлю	5.5	1		0.5		2	2	5	0				1	4	
Тема 18. Основи державного права Об'єднаних Арабських Еміратів	5.5	1		0.5		2	2	6	0				2	4	
Модульний контроль															
Разом за змістовим модулем 2	34	5		2		8	16	33	1				8	22	
Усього годин															
Модуль 1 та 2															
ІНДЗ						20							20		
Усього годин	90	16		14		20	40	90	4		4		20	62	

4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни **Державне (конституційне) право зарубіжних країн**

Разом: 90 год., лекції – 20 год., семінарські заняття – 16 год., індивідуальні заняття – 20 год., самостійна робота – 34 год., підсумковий контроль – 2 год.

Модулі	Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2			
Назва модуля	<i>Загальна частина</i>						<i>Особлива частина</i>			
Кількість балів за модуль	24 балів						16 балів			
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Теми лекцій	<i>T.1/T2</i>	<i>T.3/T.4</i>	<i>T.5/T.6</i>	<i>T.7/T.8</i>	<i>T.9/T.10</i>	<i>T.11/T.12</i>	<i>T.13/T.14</i>	<i>T.15/T.16</i>	<i>T.17</i>	<i>T.18</i>
Теми семінарських занять	<i>T.2</i>	<i>T.3/T4</i>		<i>T.7</i>	<i>T.9</i>		<i>T.13-14</i>		<i>T.17</i>	<i>T.18</i>
Теми практичних занять										
Теми лабораторних занять										
Самостійна робота	6бал.	6 бал	2 бал	4 бал	4бал.	2бал	4 бали	2 бали	6бал.	4бал.
Тести										
ІНДЗ	20									
Види поточного контролю	Модульні контрольні роботи (2*5= 10 балів)									
Підсумковий контроль	Іспит 30 балів									

4.3. Форми організації занять

4.3.1. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна/заочна
1	Конституційно-правове регулювання суспільного ладу в зарубіжних країнах	2/0
2	Конституційно-правовий інститут прав і свобод людини та громадянина в зарубіжних країнах	2/1
3	Конституційні моделі організації й діяльності органів державної влади зарубіжних країн	2/1
4	Основи конституційного права США	1/1
5	Основи конституційного права Канади	1/0
6	Основи конституційного права Бразилії	1/0
7	Основи конституційного права Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії	1/1
8	Основи конституційного права Французької Республіки	1/0
9	Основи конституційного права ФРН	0.5/0
10	Основи конституційного права Італійської Республіки	0.5/0
11	Основи конституційного права Республіки Польща	1/0
12	Основи конституційного права Республіки Болгарія	1/1
13	Основи конституційного права Республіки Казахстан	0/0
14	Основи конституційного права Азербайджанської Республіки	0/0
15	Основи конституційного права Японії	0.5/0
16	Основи державного права КНР	0.5/0
17	Основи конституційного права Ізраїлю	0.5/0
18	Основи державного права Об'єднаних Арабських Еміратів	0.5/0

4.3.2 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

4.3.3. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

4.3.4. Індивідуальні завдання

1. Конституційно-правовий статус особи в США і Бразилії.
2. Конституційно-правовий статус особи в Великій Британії й Канаді.
3. Конституційно-правовий статус особи у Франції, ФРН та Італії.
4. Конституційно-правовий статус особи в Республіці Польща та Республіці Болгарія.
5. Конституційно-правовий статус особи в Російській Федерації, Республіці Білорусь, Республіці Казахстан, Азербайджанській Республіці.
6. Конституційно-правовий статус особи в Японії та КНР.
7. Конституційно-правовий статус особи в Ізраїлі та ОАЕ.

4.3.5. Індивідуальна навчально-дослідна робота (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНДР прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- ✓ конспект із теми (модуля) за заданим планом (**2 бали**);
- ✓ конспект із теми (модуля) за планом, який студент розробив самостійно (**3 бали**);
- ✓ анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, тематичні розвідки (**3 бали**);
- ✓ повідомлення з теми, рекомендованої викладачем (**2 бали**);
- ✓ повідомлення з теми (без рекомендації викладача): сучасні відкриття з теми, аналіз інформації, самостійні дослідження (**3 бали**);
- ✓ дослідження різноманітних питань з тематики дисципліни у вигляді есе (**5 балів**).
- ✓ дослідження з тематики дисципліни у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу) – **15 балів**.

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Тематика і орієнтований план індивідуальних робіт студентів

1. Анотація прочитаної додаткової літератури

Анотація прочитаної додаткової літератури є видом індивідуальної роботи студента, яка потребує ознайомлення з текстом додаткової літератури з державного (конституційного) права зарубіжних країн, його ретельного опрацювання та ґрунтового аналізу. Складання анотації – процес аналітичного опрацювання інформації, метою якого є підготовка узагальненої характеристики літературного джерела, що розкриває його логічну структуру та зміст. Анотація є стислою характеристикою змісту монографії, наукової статті, інших матеріалів з формуванням власних узагальнень та оцінок щодо предмета дослідження анотованого джерела.

Анотування додаткової літератури має здійснюватися за обраною студентом темою. Перелік рекомендованих тем надається кафедрою. Студент самостійно добирає літературні джерела у кількості, як правило, не менше п'яти наукових статей або однієї наукової монографії. Перелік джерел має бути погоджений з викладачем.

Даний вид індивідуальної роботи студента виконується письмово і містить такі елементи: титульний лист, план, вступ, основну частину, висновок, список використаних джерел. У вступі має міститися обґрунтування обраної студентом теми анотування. Основна частина включає анотації прочитаної студентом літератури, що складаються з двох частин: бібліографічного опису і власне тексту. Анотація повинна надавати повне та об'єктивне уявлення про зміст опрацьованих студентом джерел. Висновки до даної роботи повинні містити інформацію щодо практичної та науково-теоретичної значущості анотованих джерел, а також авторське судження студента щодо тих проблем державного (конституційного) права зарубіжних країн, яким були присвячені опрацьовані ним літературні джерела.

Перелік рекомендованих тем для анотування додаткової літератури

1. Сучасні тенденції конституційного розвитку в світі.

2. Конституційно-правове регулювання лобізму в зарубіжних країнах.
3. Омбудсман як засіб забезпечення конституційних прав і свобод людини.
4. Обов'язки людини і громадянина в зарубіжному конституційному праві.
 5. Вибірчі технології: конституційно-правове регулювання.
 6. Інститут глави держави в сучасних республіках.
 7. Генезис американського конституціоналізму.
 8. Роль прецедентного права у захисті прав людини в США.
 9. Організація влади в суб'єктах федерації: порівняльна характеристика (на прикладі Бразилії, Канади і США).
 10. Бразилія як суперпрезидентська республіка.
 11. Місце Генерал-губернатора у системі вищих органів влади Канади.
 12. Конституційні засади режиму міністеріалізму в Канаді.
 13. Напрями конституційної модернізації Британської монархії.
 14. Політичні і правові наслідки реформування Парламенту Великої Британії.
 15. Засади політичної системи в Конституції Французької Республіки 1958 р.
 16. Конституційна рада як інститут конституційного контролю у Франції.
 17. Основний Закон ФРН – Конституція об'єднаної Німеччини.
 18. Парламент і Федеральний уряд у ФРН: організація, співпраця і контроль.
 19. Конституційні засади парламентської республіки в Італії.
 20. Конституційно-правові засади відносин держави і церкви в Італійській Республіці.
 21. Проблеми взаємовідносин між вищими органами державної влади в напівпрезидентських республіках (на прикладі Польщі та Болгарії).
 22. Місце і роль конституційного правосуддя у становленні демократичної й правової держави в Польщі і Болгарії.
 23. Політико-територіальний устрій і місцеве самоврядування Республіки Польща.

24. Сучасні проблеми організації і діяльності органів місцевого управління і самоврядування в Болгарії.

29. Місце глави держави у системі вищих органів влади в Республіці Казахстан.

30. Конституційна Рада Республіки Казахстан як орган конституційного контролю.

31. Конституційний розвиток Азербайджанської Республіки в період незалежності.

32. Конституційно-правовий статус Міллі Меджлісу Азербайджанської Республіки

33. Від Конституції “Мейдзі” до “октройованої” Конституції Японії 1947 р.
34. Народний суверенітет як вихідний принцип системи конституційного правління в Японії.

35. Конституційні засади державного устрою КНР.

36. Місце Всекитайських зборів народних представників у системі вищих органів влади КНР.

37. Конституційна історія Ізраїлю.

38. Кнесет Ізраїлю: порядок організації і функціонування.

39. Конституція Об’єднаних Арабських Еміратів: поєднання релігійних і світських приписів.

40. Об’єднані Арабські Емірати як нетипова форма правління – виборна монархія.

2. Написання есе та його презентація на практичному занятті

Есе – індивідуальна письмова аналітична робота студента, яка висвітлює сучасний стан однієї конкретної вузькоспеціалізованої проблеми з державного (конституційного) права зарубіжних країн та містить відповідь на питання про перспективи й можливі шляхи її вирішення.

Як вид індивідуальної роботи есе передбачає творчий аналіз обраної проблематики, вміння професійно сформулювати гіпотезу та довести можли-

вість чи неможливість її практичного існування, здатність до оригінального, самостійного, аргументованого наукового дослідження. Воно має стислий обсяг та повинно містити виключно авторську позицію, що ґрунтується на глибокому вивченні й аналізі науково-теоретичного і нормативного матеріалу.

Есе оформлюється у вигляді письмової роботи в обсязі 5-7 сторінок. Його структура має включати титульний лист, вступну частину, виклад основного матеріалу, висновки та список джерел. У вступній частині студент обґрунтовує вибір теми есе з точки зору її актуальності та важливості. В авторському висновку формулюються пропозиції щодо шляхів вирішення проблеми, яка аналізувалась. У списку джерел мають бути вказані нормативно-правові, навчально-методичні та науково-теоретичні джерела, вивчення та аналіз яких слугували підґрунтям для написання роботи. Посилання у викладі основного матеріалу на використані джерела не є обов'язковими, а надаються за необхідності, у разі використання таких джерел для обґрунтування студентом своєї авторської позиції. Есе подається викладачеві для попереднього оцінювання та презентується на практичному занятті.

Перелік рекомендованих тем для написання есе

1. Конституційно-правові засади демократичного режиму в зарубіжних країнах.
2. Ватикан – теократична монархія.
3. Privacy (недоторканність приватного життя) як політико-правовий феномен в зарубіжній конституційно-правовій теорії і практиці.
4. Розвиток інформаційних технологій і конституційні права людини.
5. Референдум в країнах Європейського Союзу.
6. Поняття та правова природа конституціоналізму.
7. Роль Верховного Суду США у здійсненні конституційного контролю в США.
8. Конституційні засади системи “стримувань та противаг” в США.

9. Процедури habeas corpus, habeas data та mandato d'injuncao за Конституцією Бразилії.

10. Конституційні основи взаємовідносин законодавчої й виконавчої влади Бразилії.

11. Конституційний розвиток Канади.

12. Провідні політичні партії Канади, їх участь у парламентських, регіональних і місцевих виборах.

13. Конституційна історія Парламенту Великої Британії.

14. Трансформація конституційно-правового статусу людини і громадянина у Великій Британії під впливом Європейської конвенції про захист прав й основоположних свобод 1950 р.

15. Поняття та конституційні механізми “раціоналізованого парламентаризму” у Франції.

16. Конституційно-правові засади територіального устрою Франції.

17. Політична відповідальність Федерального уряду Німеччини.

18. Конституційно-правовий статус людини та громадянина у ФРН.

19. Конституційна реформа регіонального й місцевого управління в Італії.

20. Континентальна модель конституційного контролю в Італії.

21. Конституційні засади парламентаризму в Республіці Болгарія.

22. Великі народні збори як форма установчої влади в Республіці Болгарія.

23. Уповноважений з охорони прав людини в Республіці Польща.

24. Конституційна скарга як гарантія прав людини в Республіці Польща.

29. Укази Президента Республіки Казахстан як джерело конституційного права.

30. Конституційно-правові засади суспільного ладу в Республіці Казахстан.

31. Становлення інституту президентства в Азербайджанській Республіці.

32. Конституційно-правовий статус особи в Азербайджанській Республіці.

33. Відбиття ліберальної доктрини прав людини в Конституції Японії 1947 р.

34. Правовий статус Імператора Японії.

35. Головні риси Конституції КНР 1982 р.

36. Конституційно-правовий статус людини й громадянина у КНР.
37. Специфіка Конституції Ізраїлю.
38. Етапи становлення конституційно-правового статусу людини та громадянина в Ізраїлі.
39. Конституційно-правовий статус особи в Об'єднаних Арабських Еміратах.
40. Конституційно-правовий статус Вищої Ради Союзу в Об'єднаних Арабських Еміратах.

3. Підготовка постатейних матеріалів до зарубіжного конституційного законодавства

Підготовка постатейних матеріалів є видом індивідуальної роботи студента, що спрямована на засвоєння, поглиблення та систематизацію знань щодо змісту зарубіжного конституційного законодавства, порядку його реалізації та правильного застосування у правовій практиці.

При виконанні даного виду індивідуальної роботи слід враховувати необхідність всебічного та повного розкриття нормативного механізму реалізації норм зарубіжного конституційного законодавства з точки зору як матеріально-правових, так і процедурно-процесуальних його аспектів.

Студент має ознайомитися з конституціями зарубіжних країн й іншими доступними джерелами конституційного права зарубіжних країн (конституційними, органічними і ординарними законами, регламентами палат парламенту, актами глави держави й уряду, конституціями суб'єктів федерації, статутами автономних утворень тощо), а також з рішеннями органів конституційної юрисдикції, де містяться важливі роз'яснення і тлумачення конституційних норм.

Завдання щодо підготовки постатейного матеріалу та його тематика надається студенту викладачем. Рекомендована тематика постатейного матеріалу надається кафедрою.

Постатейний матеріал може складатися до окремих статей або розділів конституційного законодавства США, Бразилії, Канади, Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, ФРН, Французької Республіки, Італійської Республіки, Республіки Польща, Республіки Болгарія, Російської Федерації, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Азербайджанської Республіки, Японії, КНР, Ізраїлю, Об'єднаних Арабських Еміратів.

Дана індивідуальна робота включає титульний лист, вступ, основну частину, висновки та список використаних джерел. У вступі має бути наведена загальна теоретична і правова характеристика тематики постатейного матеріалу.

Виклад основного матеріалу повинен включати:

- 1) назву і зміст статті конституційного законодавства;
- 2) постатейний матеріал, який викладається у наступній послідовності: а) витяг з конституції певної зарубіжної країни; б) витяг з рішення органу конституційної юрисдикції щодо тлумачення норм Основного Закону відповідної країни; в) положення міжнародно-правових договорів, ратифікованих парламентом відповідної країни; г) витяги із конституційних, органічних, ординарних законів певної країни; ґ) витяг з регламенту парламенту відповідної країни; д) витяг з актів глави держави відповідної країни тощо; ж) дані правозастосовної, у тому числі й судової (за наявності), практики. Постатейний матеріал повинен викладатися з посиланням на офіційні джерела відповідно до встановлених стандартів.

Висновки мають відбивати результати вивчення та аналізу студентом постатейного матеріалу з точки зору оцінки повноти та ефективності механізму правового регулювання та правозастосовної практики.

У списку використаних джерел має бути зазначений загальний перелік джерел, використаних при підготовці постатейних матеріалів, а також додаткові теоретичні, навчально-методичні та правові джерела, що використовувалися студентом для обґрунтування своїх висновків.

Підготовлений постатейний матеріал подається викладачеві для оцінювання. У подальшому він використовується студентом для опрацювання лекційного матеріалу, підготовки до практичних занять та до складання іспиту.

Перелік рекомендованих тем для підготовки постатейних матеріалів до зарубіжного конституційного законодавства

1. Конституційно-правові засади політичної системи (Розділ “Основні принципи” Конституція Італійської Республіки; Розділ “Республіка” Конституція Республіки Польща; Розділ “Основні принципи” Конституція КНР, Розділ “Про політичні партії” Конституція Бразилії тощо).

2. Конституційні засади форми правління (Статті I, II, III Конституція США; Об’єднане Королівство Великої Британії і Північної Ірландії: Акти про Парламент, Акт про міністрів Корони, Акт про престолонаслідування; Розділ “Влада Союзу” Конституція ОАЕ; Розділи “Виконавча влада”, “Законодавча влада” Конституційний акт Канади 1867 р.; Розділи “Законодавча влада”, “Виконавча влада” Конституція Азербайджанської Республіки тощо).

3. Конституційно-правові принципи політико-територіального устрою (Конституція РФ Розділ “Федеративний устрій”; Конституція Французької Республіки Розділ “Про територіальні колективи”; Основний Закон ФРН Розділ “Про федерацію і землі” тощо).

4. Конституційно-правове регулювання референдуму, плебісциту і народної законодавчої ініціативи (Конституція Французької Республіки ст. 11, 72-4, 77, 76, 88-5, 89; Конституція Італійської Республіки ст. 71, 75, 132, 138; Конституція Бразилії ст. 14, 29, 49, 61; Конституція Республіки Білорусь ст. 37, 73-78, 84, 97, 99, 117, 121, 138, 140-141; Основний Закон ФРН ст. 29 тощо).

5. Конституційні принципи економічних відносин (Основний закон Ізраїлю “Про державну економіку”; Конституція Республіки Болгарія ст. 16-22; Конституція Республіки Білорусь ст. 13, Розділ “Фінансово-кредитна система Республіки Білорусь”; Основний Закон ФРН Розділ “Фінанси”; Конституція Японії Розділ “Фінанси” тощо).

6. Конституційно-правові основи соціальної й духовно-культурної сфери (Конституція Бразилії Розділ “Про соціальний порядок”, Розділ “Про індіанців”; Конституція ОАЕ Розділ “Соціальні та економічні гарантії”; Конституція Італійської Республіки Розділ “Етико-соціальні відносини” тощо).

7. Особисті (громадянські) права і свободи людини та громадянина (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод; Загальна декларація прав людини; Конституція США Білль про права; Канадська Хартія прав і свобод; Об’єднане Королівство Великої Британії і Північної Ірландії: Білль про права, Акт про права людини; Французька Декларація прав людини і громадянина; Основний закон Ізраїлю “Про гідність і свободу особистості” тощо).

8. Політичні права і свободи людини та громадянина (Міжнародний пакт про особисті і політичні права; Французька Декларація прав людини і громадянина; Конституція Республіки Казахстан Розділ “Людина і громадянин”, ст. 23, 33; Конституція Азербайджанської Республіки Розділ “Основні права і свободи людини і громадянина”, ст. 54-58; Конституція Італійської Республіки Розділ “Політичні відносини” тощо).

9. Економічні, соціальні, культурні, екологічні права людини і громадянина (Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права; Конституція Італійської Республіки Розділ “Економічні відносини”; Основний Закон Ізраїлю “Про свободу професій”; Преамбула Конституції Французької Республіки 1946 р.; Хартія навколишнього середовища тощо).

10. Інститут громадянства (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод; Загальна декларація прав людини; Міжнародний пакт про особисті і політичні права; Конституція РФ Розділ “Основи конституційного ладу” ст. 6, Федеральний закон “Про громадянство РФ”; Закон Ізраїлю “Про повернення”; Конституція Бразилії Розділ “Про громадянство” тощо).

11. Конституційно-правові засоби забезпечення прав і свобод людини та громадянина (Конституція Бразилії Розділ “Про основні права і гарантії”; Конституція США Білль про права; Канадська Хартія прав і свобод;

Французька Декларація прав людини і громадянина; Основний Закон ФРН Розділ “Основні права”; Конституція Республіки Польща Частина “Засоби охорони прав і свобод” тощо).

12. Конституційно-правові засади організації, проведення виборів і визначення результатів голосування в зарубіжних країнах (Об’єднане Королівство Великої Британії і Північної Ірландії: Акт про введення строків парламентів, Акт про політичні партії, вибори та референдуми; Конституція Республіки Білорусь Розділ “Вибори і референдум”; Конституція Республіки Польща Розділ “Сейм і Сенат”, Частина “Вибори і строк повноважень”, Розділ “Президент Республіки”, ст. 128-129; Конституція Республіки Болгарія Розділ “Народні збори” ст. 64-65, Розділ “Президент Республіки” ст. 93-95; Конституція Бразилії Розділ “Про політичні права”, Розділ “Про організацію влади” тощо).

**Критерії оцінювання ІНДЗ
(дослідження у вигляді реферату)**

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	2 бали
2.	Складання плану реферату	2 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	6 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв’язання проблеми, визначення перспектив дослідження	6 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	2 бали
	Разом	20 балів

ECTS

Оцінка за 100- бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
16 –20 та більше	відмінно	5	A	відмінно
11 – 15	добре	4	BC	добре
6 –10	задовільно	3	DE	задовільно
0 – 5	незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання

4.3.6. Теми самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна/заочна
1	Конституційно-правове регулювання суспільного ладу в зарубіжних країнах	2/3
2	Конституційно-правовий інститут прав і свобод людини та громадянина в зарубіжних країнах	1/3
3	Конституційні моделі організації й діяльності органів державної влади зарубіжних країн	1/3
4	Основи конституційного права США	1/3
5	Основи конституційного права Канади	1/3
6	Основи конституційного права Бразилії	1/3
7	Основи конституційного права Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії	1/3
8	Основи конституційного права Французької Республіки	2/3
9	Основи конституційного права ФРН	2/3
10	Основи конституційного права Італійської Республіки	2/3
11	Основи конституційного права Республіки Польща	1/3
12	Основи конституційного права Республіки Болгарія	1/3
13	Основи конституційного права Республіки Казахстан	3/4
14	Основи конституційного права Азербайджанської Республіки	3/4
15	Основи конституційного права Японії	2/4
16	Основи державного права КНР	2/4
17	Основи конституційного права Ізраїлю	2/4
18	Основи державного права Об'єднаних Арабських Еміратів	2/4

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Загальна частина			
Тема 1. (2 год.)	Індивідуальне заняття	2	I
Тема 2 (1 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття	2	I
Тема 3. (1 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття	2	II
Тема 4. (2 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття	2	II
Тема 5. (2 год.)	Індивідуальне заняття	2	III
Тема 6. (1 год.)	Індивідуальне заняття	2	III
Тема 7. (1 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття	2	IV

Тема 8. (2 год.)	Індивідуальне заняття	2	IV
Тема 9. (2 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття	2	IV
Тема 10. (2 год.)	Індивідуальне заняття	2	V
Тема 11. (2 год.)	Індивідуальне заняття	2	V
Тема 12. (2 год.)	Індивідуальне заняття, підсумкова модульна контрольна робота	2	VI
<i>Всього: 18 год.</i>		<i>Всього: 24 бали</i>	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.			
Особлива частина			
Тема 13. (2 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття	2	VII
Тема 14. (2 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття	2	VIII
Тема 15. (2 год.)	Індивідуальне заняття	2	IX
Тема 16. (2 год.)	Індивідуальне заняття	2	X
Тема 17. (2 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття	2	X
Тема 18. (2 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття	2	XI
<i>Всього: 16 год.</i>		<i>Всього: 16 балів</i>	
<i>Разом: 34 год.</i>		<i>Разом: 40 балів</i>	

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:

– *словесні*: лекція (традиційна, проблемна тощо) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

– *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

– *практичні*: вправи.

2. За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів із книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

5.3. Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Вважаємо, що неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод "вибуху", метод природних наслідків і трудовий метод.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з **2** модулів.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою в кожному семестрі окремо.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	Ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	Виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

6.2. Система оцінювання роботи студентів упродовж семестру

Вид діяльності студента / аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
I. Обов'язкові							
1.1. Відвідування лекцій	0	0	0	0	0		
1.2. Відвідування семінарських і практичних занять	0	0	0	0	0		
1.3. Робота на семінарському і практичному занятті	4	5	20	3	12		
1.4. Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	0	0	0	0	0		
1.5. Виконання завдань для самостійної роботи	2	3	6	2	4		
1.6. Виконання модульної роботи	5	1	5	1	5		
1.7. Виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)	2	2	4	2	4		
Разом		-		-		-	
Максимальна кількість балів за обов'язкові види роботи: 60							
II. Вибіркові							
Виконання завдань для самостійного опрацювання							
2.1. Складання ситуаційних завдань із різних тем курсу	2	0	0	1	2		
2.2. Огляд літератури з конкретної тематики	0	0	0	0	0		
2.3. Складання ділової гри з конкретним прикладним матеріалом з будь-якої теми курсу	2	0	0	1	2		
2.4. Підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу	2	0	0	1	2		
2.5. Участь у науковій студентській конференції	2	0	0	1	2		
2.6. Дослідження українського чи закордонного досвіду	2	0	0	1	2		
Разом		-		-		-	
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 10							
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 70							

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
66 – 70 та більше	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
58 – 65	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
45 – 57	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
30 – 44	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 29		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.4. Оцінка за іспит: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
26 – 30 та більше	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
20 – 25	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
16– 19	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
9 – 15	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 8		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.5. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
		екзамен	залік		
90 – 100	<i>відмінно</i>	5	<i>зараховано</i>	A	<i>відмінно</i>
82 – 89	<i>добре</i>	4		B	<i>добре (дуже добре)</i>
75 – 81	<i>добре</i>	4		C	<i>добре</i>
64 – 74	<i>задовільно</i>	3		D	<i>задовільно</i>
60 – 63	<i>задовільно</i>	3		E	<i>задовільно (достатньо)</i>
35 – 59	<i>незадовільно</i>	2	<i>не зараховано</i>	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 34	<i>незадовільно</i>	2		F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.6. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Разом	Іспит	Сума
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2							
T1/T.2	T3/T4	T5/T6	T7/T8	T9/T10	T11/T12	T13/T.14	T15/T.16	T17/T.18	T19/T.20	70	30	100
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7			

6.7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Конституційно-правові засади взаємодії державних та недержавних інститутів в зарубіжних країнах.
2. Конституційне регулювання функціонування політичної системи суспільства в зарубіжних країнах.
3. Різноманітність форм сучасної держави та їх загальна характеристика.
4. Конституційні принципи взаємодії вищих органів державної влади в сучасних республіках.

5. Конституційні принципи взаємодії вищих органів державної влади в сучасних монархіях.

6. Конституційне закріплення різновидів принципу “унітаризму” в зарубіжних країнах.

7. Конституційне регулювання взаємовідносин федеральних органів влади та суб’єктів федерації в сучасних федераціях.

8. Персональна, корпоративна та національно- територіальна автономії в зарубіжних країнах.

9. Політична регіоналізація: передумови виникнення та особливості функціонування в зарубіжних країнах.

10. Вплив політичних режимів на порядок організації та діяльності органів державної влади.

11. Конституційно-правове регулювання референдуму, плебісциту і народної законодавчої ініціативи в зарубіжних країнах.

12. Конституційні принципи економічних відносин.

13. Конституційно-правові основи соціальної сфери.

14. Конституційно-правові основи духовно-культурної сфери.

15. Становлення конституційних прав і свобод в зарубіжних країнах.

16. Конституційні моделі регламентації статусу людини і громадянина в зарубіжних країнах.

17. Особливості регулювання прав людини в чинних конституціях XVIII-XIX ст.

18. Конституційно-правові засоби забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

19. Процедури *habeas corpus*, *habeas data*, *mandato d’injuncao* як конституційні гарантії реалізації основних прав людини.

20. Конституційно-правові принципи організації та проведення виборів в зарубіжних країнах.

21. Конституційно-правові засади визначення результатів голосування в зарубіжних країнах.

22. Конституційно-правові засади парламенту і парламентаризму.
23. Конституційне закріплення основ організації та діяльності парламенту в зарубіжних країнах.
24. Конституційно-правовий статус парламенту.
25. Глава держави як конституційно-правовий інститут.
26. Конституційне регулювання системи наслідування престолу в зарубіжних країнах.
27. Конституційно-правові основи організації та діяльності уряду в зарубіжних країнах.
28. Конституційний контроль в зарубіжних країнах.
29. Місьцеве управління у зарубіжних країнах.
30. Конституція США 1787 р. Поправки.
31. Конституційно-правовий статус особи в США. Білль про права.
32. Конгрес США. 33. Президент США.
34. Верховний Суд США.
35. Конституційні принципи американського федералізму і місцевих органів влади США.
36. Конституція Канади.
37. Конституційно-правовий статус особи в Канаді.
38. Парламент Канади.
39. Кабінет Канади.
40. Верховний Суд Канади.
41. Конституційні принципи канадського федералізму і місцевих органів влади в Канаді.
42. Конституція Бразилії 1988 р
43. Конституційно-правовий статус особи в Бразилії.
44. Національний конгрес Бразилії.
45. Президент Бразилії.
46. Федеральний Верховний Суд Бразилії.

47. Конституційні принципи бразильського федералізму і місцевих органів влади в Бразилії.

48. Конституція Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії.

49. Конституційно-правовий статус особи в Великій Британії.

50. Монарх Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії.

51. Парламент Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії.

52. Уряд Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії.

53. Верховний Суд Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії.

54. Конституційно-правовий статус органів влади регіонів і місцевих органів влади в Об'єднаному Королівстві Великої Британії і Північної Ірландії.

55. Конституція Французької Республіки 1958 р.

56. Конституційно-правовий статус особи у Франції.

57. Президент Республіки Франція.

58. Уряд Французької Республіки.

59. Парламент Французької Республіки.

60. Конституційна рада Французької Республіки.

61. Конституційно-правовий статус органів влади територіальних колективів і місцевих органів влади у Франції.

62. Конституція ФРН 1949 р.

63. Конституційно-правовий статус особи в ФРН.

64. Бундестаг і Бундесрат Німеччини.

65. Федеральний президент Німеччини.

66. Федеральний уряд Німеччини.

67. Федеральний конституційний суд Німеччини.

68. Конституційні принципи германського федералізму місцевих органів влади у ФРН.

69. Конституція Італійської Республіки 1947 р.
70. Конституційно-правовий статус особи в Італії.
71. Парламент Італійської Республіки.
72. Президент Італійської Республіки.
73. Рада міністрів Італійської Республіки.
74. Конституційний Суд Італійської Республіки.
75. Конституційно-правовий статус органів влади регіонів і місцевих органів влади в Італії.
76. Конституція Республіки Польща 1997 р.
77. Конституційно-правовий статус особи в Польщі.
78. Парламент Республіки Польща.
79. Президент Республіки Польща.
80. Рада Міністрів Республіки Польща.
81. Конституційний Трибунал Республіки Польща.
82. Конституція Республіки Болгарія 1991 р.
83. Конституційно-правовий статус особи в Болгарії.
84. Народні збори Республіки Болгарія.
85. Президент Республіки Болгарія.
86. Міністерська рада Республіки Болгарія.
87. Конституційний суд Республіки Болгарія.
101. Конституція Республіки Казахстан 1995 р.
102. Конституційно-правовий статус особи в Казахстані.
103. Президент Республіки Казахстан.
104. Парламент Республіки Казахстан.
105. Уряд Республіки Казахстан.
106. Конституційна Рада Республіки Казахстан.
107. Конституція Азербайджанської Республіки 1995 р.
108. Конституційно-правовий статус особи в Азербайджані.
109. Міллі Меджліс Азербайджанської Республіки.

110. Президент Азербайджанської Республіки і Кабінет Міністрів Азербайджанської Республіки.
111. Конституційний Суд Азербайджанської Республіки.
112. Конституція Японії 1947 р.
113. Конституційно-правовий статус особи в Японії.
114. Імператор Японії.
115. Парламент Японії.
116. Кабінет Японії.
117. Верховний Суд Японії.
118. Конституція КНР 1982 р.
119. Конституційно-правовий статус особи в КНР.
120. Всекитайські збори народних представників і Постійний комітет Всекитайських зборів народних представників.
121. Голова КНР.
122. Державна рада КНР.
123. Конституційні засади національно-територіальної автономії в КНР і місцеві органи влади в КНР.
124. Конституція Ізраїлю.
125. Конституційно-правовий статус особи в Ізраїлі.
126. Вищі органи влади Ізраїлю.
127. Конституція Об'єднаних Арабських Еміратів.
128. Конституційно-правовий статус особи в ОАЕ.
129. Вищі органи влади ОАЕ.

БІЛЕТИ ДО ЗАЛІКУ

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Полтавський інститут економіки і права
КАФЕДРА ПРАВОЗНАВСТВА ТА ФІНАНСІВ

Освітній ступінь : **Бакалавр**

Спеціальність **081 «Право»**

Семестр: **весняний VIII**

Навчальна дисципліна: **Державне (конституційне) право зарубіжних країн**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Конституція Французької Республіки 1958 р.
2. Конституційні принципи федералізму в США.
3. Вищі органи влади Ізраїлю.

Затверджено на засіданні кафедри правознавства

Протокол № **1** від « **28**» **серпня** 2023 року.

Завідувач кафедри _____ Р.О. Басенко
(підпис) (ПБ)

Екзаменатор _____ ст. викладач С.П. Товста
(підпис) (посада, ПБ)

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн».-Полтава, ПЕП,- 2020.- 123 с.

2. Методичні рекомендації, практичні та тестові завдання до семінарських занять з дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн».- Полтава, ПЕП,- 2019.- 53 с.

Вказати, наприклад, опорний конспект лекцій; конспект; підручник; навчальний посібник; методичні вказівки; орієнтовну тематику реферативних досліджень, творчих робіт, повідомлень; нормативні документи; ілюстративні матеріали; збірки тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів; запитання і завдання до заліку; завдання для проведення комплексної контрольної роботи (ККР) тощо.

Для інклюзивного навчання:

- методики диференційованого підходу до процесу навчання й оцінювання знань, умінь і здібностей студентів з інвалідністю;
- дистанційні програми навчання для студентів із проблемами слуху і порушеннями опорно-рухового апарату.
- спеціалізовані комп'ютерні програми для навчання осіб з інвалідністю;
- забезпечення осіб із проблемами зору спеціальною літературою: книгами, підручниками, навчальними посібниками, журналами, надрукованими шрифтом Брайля та укрупненим шрифтом, і звуковими комп'ютерними програмами;
- наявність аудіовізуальних засобів навчання, спеціальної навчально-методичної літератури в електронному, друкованому, аудіовізуальному форматах для осіб з інвалідністю;
- дидактичні матеріали та засоби навчання осіб з інвалідністю для дистанційної та відкритої форм навчання.

7.2. Глосарій (термінологічний словник)

Абсентеїзм (лат. *absentis* – відсутній) – ухилення виборців від участі у виборах до органів публічної влади або у референдумі.

Автономія (гр. *autonomia*, від *autos* – сам і *nomos* – закон) – право самостійного здійснення певних функцій державної влади або управління, яке надано конституцією якій-небудь частині держави.

Багатопартійна система – різновид партійної системи, яка передбачає можливість більше двох партій брати участь у виборах і роботі виборних органів влади. Білль (лат. *bullae* – документ із печаткою) – у Великій Британії, США, Канаді та інших англомовних країнах законо-проект, який вноситься на розгляд до законодавчих органів, а також назва деяких конституційних актів, наприклад Білль про права у США. Вето (лат. *veto* – забороняю) – безумовна (абсолютна) заборона або обмежена (відкладальна) заборона глави держави на введення в дію законопроекту парламенту.

Вотум (лат. *votum* – бажання). Вотум довіри або вотум недовіри-рішення парламенту з приводу схвалення або несхвалення діяльності уряду або міністра. “Гільйотина” – процедура у парламенті, яка застосовується за пропозицією уряду щодо обмеження часу обговорення законопроекту.

Глава держави – вища посадова особа, яка вважається носієм верховної влади та верховним представником держави в країні та на міжнародному рівні. У монархіях – монарх (гр. *monos* – один і *archos* – правитель) – спадковий глава держави (цар, імператор, король, фараон, султан, емір, падішах). У республіках (лат. *praesidentis* – той, що сидить попереду) – виборний глава держави.

Голова уряду – керівник вищого виконавчого і розпорядчого органу влади (прем’єр-міністр, голова уряду, голова ради міністрів, канцлер тощо).

Делегування повноважень (лат. *delegare* – призначати, надсилати) – передача повноважень від одних органів до інших, зокрема делегування законодавчих повноважень.

Департамент – 1) адміністративно-територіальна одиниця у Франції та інших країнах; 2) назва міністерства, відомства. **Депутат** (лат. *deputatus* – посланий) – виборний представник населення в органах публічної влади.

Депутатський мандат (лат. *mandatum* – повноваження, наказ, доручення) – документ, який свідчить про обрання особи депутатом.

Дискреційна влада (фр. *discretionnatis* – той, що діє на власний розсуд) – право вищих органів влади, посадових осіб діяти на власний розсуд.

Імпічмент (англ. *impeachment* – піддавати сумніву) – особливий порядок та встановлена у законодавстві процедура притягнення до відповідальності вищих посадових осіб держави.

Імунітет депутата (лат. *immunitatis* – звільнення від чого-небудь) – недоторканність особи депутата: від арешту, притягнення до відповідальності без згоди на те відповідного представницького органу.

Індемнітет (лат. *indemnitas* – відшкодування збитків) – 1) звільнення депутата від відповідальності за голосування у парламенті або за висловлювання, які пов'язані з його професійною діяльністю; 2) грошова винагорода, яку отримує депутат парламенту за свою професійну діяльність з метою забезпечення його матеріальної незалежності.

Інтерпеляція (лат. *interpellatio* – перебиття розмови, скарга до суду) – особливий вид депутатського запиту до уряду або окремого міністра з приводу їх професійної діяльності. Правовими наслідками інтерпеляції може бути формулювання вотуму недовіри або відмова у довірі.

Конституційний закон – нормативно-правовий акт, за допомогою якого вносяться зміни і доповнення до конституції.

Органічний закон – нормативно-правовий акт, прийняття якого передбачено у конституції, що деталізує конституцію, при цьому не змінюючи її основних принципів.

Конституційний контроль – процедура перевірки на відповідність конституції актів і дій органів та посадових осіб публічної влади, а також громадських об'єднань, що здійснюють публічні функції.

Конституційний лад – встановлений Основним Законом порядок організації і функціонування інститутів держави і суспільства, система суспільних відносин, що гарантуються, забезпечуються і регулюються законами, прийнятими відповідно до Конституції. За своїм змістом конституційний лад постає як системне політико-правове явище, складовими елементами якого є державний і суспільний лад. До основ державного ладу належать вихідні принципи організації і діяльності держави та її інститутів.

Конституційно-правові засади суспільного ладу – система конституційно-правових норм, що закріплюють основні принципи економічної, політичної, соціальної та духовно- культурної сфер життя суспільства в їх органічній єдності та взаємозалежності й мають базову, визначальну значущість в даній державі.

Конституція (від лат. *constitutio* – встановлення) – нормативно-правовий акт (сукупність нормативно-правових актів і інших джерел), що закріплює основи конституційного ладу, форму держави, статус людини й громадянина, порядок організації та діяльності органів влади у центрі та на місцях, основні принципи правосуддя й ін.

Контрасигнатура, контрасигнація (лат. *contra* – проти і *signare* – підписувати) – скріплення підписом голови уряду або відповідального міністра акта глави держави, яке означає перенесення відповідальності за дію акта на голову уряду або відповідного міністра.

Легіслатура (лат. *legis* – закон і *latus* – встановлений) – 1) строк повноважень, а також період діяльності законодавчого органу; 2) назва законодавчих органів у деяких зарубіжних країнах.

Лобі (англ. *lobby* – критий майданчик для прогулянок, коридори) – вплив на членів парламенту, який чиниться особами з метою прийняття вигідного для них рішення.

Мер (лат. *maior* – великий) – виборний глава муніципалітету міста.

Метрополія (лат. *meter* – мати і *polis* – місто) – держава, яка має колонії.

Монархія (гр. *monarchia* – єдиновладдя) – форма правління, за якої верховна

влада зосереджена у руках єдиновладного глави держави – монарха та, як правило, передається ним за спадщиною.

Муніципія – назва адміністративно-територіальної одиниці в країнах Латинської Америки.

Октроювання (фр. *octroi* – дарування) – дарування монархом конституції, прав, привілеїв тощо.

Омбудсман (швед. *ombudsman* – представник інтересів) – спеціальна посадова особа, яка спостерігає за законністю та дотриманням прав людини у сфері діяльності органів публічної влади.

Ордонанс (фр. *ordonnance* – наказ) – найменування урядового акта в країнах Західної Європи.

Панашування (фр. *panacher* – змішувати одне з іншим) – у зарубіжних країнах право виборців голосувати за кандидатів із різних партійних списків. Парламент (фр. *parler* – говорити) – загальнонаціональна представницька установа держави, яка здійснює законодавчі, установчі, контрольні, судові та інші повноваження.

Парламентаризм – система організації та функціонування верховної державної влади, яка характеризується провідним становищем парламенту.

Плебіцит (лат. *plebis* – народ і *scitum* – рішення, постанова) – форма загального голосування з найважливіших питань державного життя, зокрема з приводу визначення стано- вища відповідної території.

Плюральний вотум (лат. *pluralis* – множинний) – право виборців користуватися декількома голосами в залежності від майнового, освітнього та інших цензів.

Праймеріз (англ. *primary* – первинний) – 1) первинні збори виборців (як правило за участю прихильників одної партії), які утворюються для висування кандидатів на виборні посади, а також сам процес голосування на таких зборах; 2) вибори делегатів на партійний з'їзд.

Преференційне голосування (лат. *praefereus* – перевага, симпатія) – можливість виборця визначити своє ставлення до кожного кандидата з партійного списку.

Республіка (лат. *respublica* – суспільна справа) – форма правління, за якої глава держави обирається громадянами або представницькою установою.

Сецесія (лат. *secedo* – уходжу) – вихід зі складу держави його частини.

Спікер (англ. *speaker* – оратор) – голова палати парламенту в англомовних країнах.

7.3 Рекомендована література

Основна література:

1. Державне (конституційне) право зарубіжних країн: посіб. для підготов. до іспитів / К. О. Закоморна. Х. : Право, 2018. 224 с.
2. Державне право зарубіжних країн (у схемах) / Б. В. Калиновський, О. Я. Лапка, Н. Я. Лапка, Т. О. Пікуля, Л. А. Івершенко, Л. М. Козодой, К. В. Тарасенко; За заг. ред. О. Я. Лапки. К.: КНТ, 2012. 528 с.
3. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник / В.М.Шаповал. 4-те вид., стереотипне. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 464 с.
5. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / М.С. Горшеньова, К.О. Закоморна, В.О. Ріяка та ін.; За заг.ред. В.О. Ріяки. 2-е вид., допов. і перероб. К.: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
6. Конституції зарубіжних країн: навч. посіб./ авт.-упоряд. В.О. Серьогін, Ю.М. Коломієць, О.В. Марцеляк; за заг. ред. В.О. Серьогіна. Х.: ФІНН, 2009. 664с.
7. Савчишин М.В. Порівняльне конституційне право: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 328 с.

Допоміжна література:

3. Грін О.О. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник: Альб. схем / О.О.Грін. Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А.Е., 2015. 183с.

4. Державне (конституційне) право зарубіжних країн. Загальна частина: навч. посіб. / Р. С. Мартинюк. Острого : Видавництво Національного ун-ту «Острозька академія», 2007. 200 с.
5. Державне право зарубіжних країн. Загальна частина: навч. посіб. / Ю. М. Коломієць; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х.: ХНУВС, 2010. 211 с.
6. Державне право зарубіжних країн: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. К. Бостан, С. М. Тимченко; Запорізький юридичний ін-т МВС України, Київський юридичний ін-т МВС України. К.: [б.в.], 2005. 504 с.
7. Державне право зарубіжних країн: навч. посіб. / А. Панов; ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Ф-т міжнар. відносин, Каф. міжнар. відносин. Ужгород: Бреза А.Е., 2011. 229 с.
8. Зінченко О.В. Англо-американська правова сім'я. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 12-19.
9. Зінченко О.В. Конституції Замбії та Північної Нігерії про статус палат вождів у законодавчих установах (порівняльний аналіз). Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Збірник наукових праць. Харків: Право, 2015. Вип. 2 (25). С. 169-177.
10. Зінченко О.В. Конституції скандинавських країн: порівняльний аналіз. Вісник національної академії правових наук України: зб. наук. пр. 2017. № 1 (88). С. 58-68.
11. Лук'янов Д.В. Індуське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 174-180.

12. Лук'янов Д.В. Наднаціональна правова система. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 308-310.
13. Лук'янов Д.В. Релігійні правові системи в сучасному світі: монографія. Х.: Право, 2015. 352 с.
14. Лук'янов Д.В. Релігійна правова сім'я. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 659-661.
15. Смородинський В.С. Мішані правові системи. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О.В.Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 298-301.
16. Правова карта сучасного світу: навч. посібник для студентів-магістрів юрид. вищих навч. закладів і факультетів / Петришин О.В., Зінченко О.В. Харків: Право, 2018. 508 с.

Офіційні інтернет-сайти органів влади зарубіжних країн

Палата представників США [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.house.gov/>

Сенат США [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.senate.gov/>
 Президент США [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.whitehouse.gov/>

Верховний Суд США [Електрон. ресурс]. – Режим досупу: <http://www.supremecourt.gov/>

Генерал-губернатор Канади [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gg.ca/>

Парламент Канади [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parl.gc.ca/>

Верховний Суд Канади [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scc-csc.gc.ca/>

Президент Бразилії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.planalto.gov.br/>

Палата депутатів Бразилії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.camara.leg.br/> Федеральний Сенат Бразилії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.senado.gov.br/>

Федеральний Верховний Суд Бразилії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.stf.jus.br/> Королева Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.royal.gov.uk/>

Палата громад Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parliament.uk/business/commons/>

Палата лордів Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parliament.uk/lords/>

Офіційний сайт офісу Прем'єр-міністра [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.number10.gov.uk/>

Верховний Суд Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.supremecourt.gov.uk/>

Президент Франції [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.elysee.fr/>

Національні збори Франції [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.assemblee-nationale.fr/english/index.asp>

Сенат Франції [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.senat.fr/lng/en/index.html> Конституційна рада Франції [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/english/homepage.14.html>

Бундестаг Німеччини [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.bundestag.de/htdocs_e/index.html

Бундесрат Німеччини [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.bundesrat.de/EN/Home/homepage_node.html?nnn=true

Федеральний президент Німеччини [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.bundespraesident.de/EN/Home/home_node.html

Федеральний конституційний суд Німеччини [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bundesverfassungsgericht.de/en/index.html>

Парламент Італійської Республіки [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parlamento.it/> Президент Італійської Республіки [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.quirinale.it/>

Рада Міністрів Італійської Республіки [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.governo.it/> Конституційний суд Італійської Республіки [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.cortecostituzionale.it/ActionPagina_320.do

Сейм Республіки Польща [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sejm.gov.pl/>

Сенат Республіки Польща [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.senat.gov.pl/en/>

Президент Республіки Польща [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.pl/en/>

Рада Міністрів Республіки Польща [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kprm.gov.pl/en.html>

Конституційний Трибунал Республіки Польща [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trybunal.gov.pl/index2.htm>

Народні збори Республіки Болгарія [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parliament.bg/> Президент Республіки Болгарія [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.bg/>

Міністерська рада Республіки Болгарія [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.government.bg/>

Конституційний суд Республіки Болгарія [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.constcourt.bg/>

Президент Республіки Казахстан [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kazakh.ru/kazakh/president/>

Парламент Республіки Казахстан [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parlam.kz/ru>

Уряд Республіки Казахстан [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.government.kz/>

Конституційна Рада Республіки Казахстан [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.constcouncil.kz/>

Мілли Меджліс Азербайджанської Республіки [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.meclis.gov.az/?/ru/content/88>

Президент Азербайджанської Республіки [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.president.az/>

Палата представників Японії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.shugiin.go.jp/index.nsf/html/index_e.htm

Палата радників Японії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sangiin.go.jp/eng/index.htm>

Прем'єр-міністр і Кабінет Японії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kantei.go.jp/foreign/index-e.html>

Всекитайські збори народних представників [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.npc.gov.cn/englishnpc/news/>

Кнесет Ізраїлю [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.knesset.gov.il/main/ru/home.asp>

Вища Рада Союзу [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaecabinet.ae/English/Presidency/>

7.4. Інформаційні ресурси

(нормативна база, джерела Інтернет, адреси бібліотек тощо)

1. Офіційний сайт Верховної Ради України [Пошукова система] / <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів / <http://www.kmu.gov.ua/control/>
3. Офіційний сайт Верховного Суду України / <http://www.scourt.gov.ua/>
4. Портал судової влади України / <http://www.court.gov.ua/>
5. Єдиний державний реєстр судових рішень України [Пошукова система] / <http://reyestr.court.gov.ua/>
6. Національна наукова бібліотека ім. В.І. Вернадського [Пошукова система] / <http://www.nbu.gov.ua/>
7. Європейський суд з прав людини / <http://www.echr.coe.int/echr/>
8. Рада Європи / <http://www.coe.int/>
9. Офіційний сайт Верховної Ради України [Пошукова система] / <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>
10. Офіційний сайт Кабінету Міністрів / <http://www.kmu.gov.ua/control/>
11. Офіційний сайт Верховного Суду України / <http://www.scourt.gov.ua/>
12. Портал судової влади України / <http://www.court.gov.ua/>
13. Єдиний державний реєстр судових рішень України [Пошукова система] / <http://reyestr.court.gov.ua/>
14. Національна наукова бібліотека ім. В.І. Вернадського [Пошукова система] / <http://www.nbu.gov.ua/>
15. Європейський суд з прав людини / <http://www.echr.coe.int/echr/>
16. Рада Європи / <http://www.coe.int/>

8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	Наявне матеріально-технічне забезпечення	Необхідне ¹ матеріально-технічне забезпечення
Лекція	власний або кафедральний ноутбук	проектор, інтерактивна дошка, фломастери до неї, приміщення з доступом до Інтернету
Практичне заняття		
Семінарське заняття	наочні та роздаткові матеріали	переносна дошка з відривними листами паперу, доступ до Інтернету
Лабораторне заняття		